

A Családi Csoport Konferencia 15 éves ausztráliai tapasztalatai

■ AZ AUSZTRÁL GYERMEKVÉDELMI KÖZPONT KUTATÁSÁNAK ISMERTETÉSE¹

A Családi Csoport Konferenciát először Új-Zélandon foglalták törvénybe 1989-ben, és ez irányította a szakemberek, kutatók figyelmét arra, hogy felkészültségüket a családok, közösségek képességeivel ötvöző megközelítést alkalmazzanak a gyermekvédelemben. A gyermekvédelmi rendszer Ausztráliában más országokhoz hasonlóan bevezette a konferencia programokat. 1992-ben, Viktória államban egy civil szervezet próbálkozott elsőként, ezt hamarosan más tagállamok is követték. 15 évvel később az volt a kérdés, hogy milyen mértékben vált gyakorlattá a gyermekvédelemben a konferencia-modell Ausztrália államaiban².

■ A CSALÁDI CSOPORT KONFERENCIA SIKERES ÚJÍTÁS A CSALÁDOK FELHATALMAZÁSÁRA

A Családi Csoport Konferencia jelentős újítás a gyermekvédelem gyakorlatában. Más, hasonló próbálkozásokkal szemben (Campbell, 1997) sikere a családi és közösségi problémák megoldásában egyedülállónak látszik. A különleges a Családi Csoport Konferenciában (CSCSK) az a lehetőség, amely felhatalmazza a családokat ügyeik megoldására. (Adams & Chandler, 2004; Burford & Adams, 2004; Pennell, 2004) Bár a döntések a szakemberek tanácsai mentén születnek, és szükség van az érdekelt szolgáltatók jóváhagyására, de a család és közvetlen környezete játssza a központi szerepet a probléma megfogalmazásában és a megoldás legjobb útjának kidolgozásában, megvalósításában.

A CSCSK alapfilozófiája, hogy a tágan értelmezett családnak, közvetlen környezetének és a barátoknak joguk van részt venni a gyermekekkel kapcsolatos döntések meghozatalában, és ez a probléma megoldásának felelősségével felruházott közösség minden bizonnyal jobb döntéseket hoz a gyermekekkel kapcsolatban. A dolgozat a konferenciák szervezésének különféle módjait tárgyalja.

Számos országban készült értékelő tanulmányok szerint a megvalósított konferenciák kimenetele pozitív. Az a tapasztalat, hogy a konferenciák növelik a családok felelősségérzetét, általában elfogadható tervek készülnek, a formális és informális támogatók nagyobb körét mozgósítják a családok érdekében, és

¹ A cikk alapjául Nathan Harris: *Family Group Conferencing in Australia 15 Years On* c. tanulmánya szolgált (IN: *Child Abuse Prevention Issues* No. 27 2008, forrás: <http://www.aifs.gov.au/nch/pubs/issues/issues27/issues27.html>). A kutatás az Oktatási, Tudományos és Képzési Osztály támogatásával működő Australian Centre for Child Protection finanszírozásában, az ARC Linkage Grant LP0669230 hozzájárulásával készült. A cikket a Kiadó (National Child Protection Clearinghouse / Australian Institute of Family Studies) hozzájárulásával közöljük (ISBN 978 0 642 39564 1; ISSN 1446-9995 (Print); ISSN 1447-0004 (Online)). A szerző köszönetet mond minden gyakorlati szakembernek és döntéshozónak, aki segítette munkáját. Köszönet illeti továbbá Dorothy Scott, Fiona Arney, Paul Ban, Marie Connolly, Donnie Martin, Michelle Meyer, és Leah Bromfield véleményezőket az értékes kommentárjukért. Fordította Kőműves Ágnes.

² Lásd még: Fellegi Borbála: *Szakmai csoport a családi csoportról*, *Család Gyermek Ifjúság* 2007/5., Peter Boshier: *Családi csoportkonferenciák – Mit tapasztalnak a bírók?*, *Család Gyermek Ifjúság* 2007/2., Gyurkó Szilvia: *Gyermekvédelmi munka Ausztráliában*, *Család Gyermek Ifjúság* 2004/1.

növelik a bántalmazott gyermekek és más családtagok biztonságát (Kiely, 2001; Marsh & Crow, 1998; Merkel-Holguin, Nixon & Burford, 2003; Pennell & Burford, 2000; Sundell & Vinnerljung, 2004). Ezek az eredmények alátámasztják azokat a véleményeket, amelyek szerint a CSCSK a gyermekvédelem új módszere, és kiemelt jelentőségű mind a gyakorló szakemberek, mind a politikát alakítók számára, továbbá példaértékű, ahogyan meghonosították Ausztráliában.

■ A TANULMÁNY HÁTTERE

2005-ben összegyűltek az Ausztrália különböző részein a Családi Csoport Konferenciát alkalmazó szakemberek, hogy megvitassák az aktuális helyzetet. Felmerült ugyanis, hogy kevés információ érhető el a működő programokról, és attól tartottak, hogy lendületét veszti a Családi Csoport Konferencia alkalmazása az ausztrál gyermekvédelmi rendszerben. Válaszul az Ausztrál Gyermekvédelmi Központ elhatározta, hogy tanulmányt készített (Harris, 2007), amely feltérképezi a gyermekvédelemben meghonosított konferenciákat Ausztrália-szerte.

■ AZ ÚJ-ZÉLANDIAK ÚJÍTÁSA: A CSALÁDI CSOPORT KONFERENCIA EREDETI MODELLJE

A Családi Csoport Konferencia Új-Zélandról származik, maori hagyományokon alapul, nagyobb beleszólást enged a családoknak mind a gyermekvédelem, mind a fiatalkorúak igazságszolgáltatása területén hozott döntésekbe. „A gyermekek, fiatalok és családjaik” törvény 1989-ben a konferenciát tette meg elsődleges döntéshozó eljárássá a gyermekvédelmi rendszeren belül. A 2006. évi adatok szerint 1989 óta több mint 50.000 konferenciát hívtak össze, s ez a szám jól mutatja a konferenciák központi szerepét az új-zélandi gyermekvédelemben.

■ A KONFERENCIA

Új-Zélandon a konferenciákat speciális gyermekjóléti koordinátorok szervezik és vezetik, akik az új-zélandi állami gyermekvédelmi szervezet, a Child, Youth and Family (Gyermek, Fiatalok, Család) alkalmazottai. A koordinátorok a családokkal dolgoznak a konferencia létrehozása érdekében. Rendszerint ebbe beleértendő a gyerekek, fiatalok, az őket támogatók, a törvényes képviselők, a szülők, a tág család tagjai és más segítők, akiket a család javasol, valamint a velük kapcsolatban álló gyer-

mekvédelmi szakember. A törvény értelmében ezek az emberek jogosultak részt venni a konferencián. Más szakemberek, akik korábban dolgoztak a családdal, szintén kaphatnak meghívást a konferenciára, hogy tájékoztatást adjanak, de nincs joguk a teljes konferencián részt venni, és nem működhetnek közre a döntéshozatalban sem. A konferencia célja, hogy a család tudomást szerezzen a gyermekvédelem által érzékelt problémákról, döntson arról, hogy szükség van-e a gyermekvédelmi rendszer beavatkozására, és készítsen egy tervet a problémák megoldására.

A konferencia három szakaszból áll. Az első szakaszban a gyermekvédelmi szakértők és más szakemberek megosztják információikat a családdal, átbeszélik a problémákat.

A második szakasz a család saját ideje, amelynek során a családtagok, rokonok, barátok megvitatják a helyzetet, és meg egyeznek a lehetséges megoldásban.

A záró szakasz célja egy megállapodás kidolgozása, amelyben kitérnek arra, hogy a gyermeknek szüksége van-e gyermekvédelmi szolgáltatás igénybevételére, és elkészítik a probléma megoldását szolgáló tervet. Ez a családtagok és a szakértők közötti megbeszélést is jelentheti, amelynek során megállapodnak az ajánlott támogatásokról és szolgáltatásokról. A terv akkor lép hatályba, ha minden résztvevő, a családtagok, a gyermekvédelmi szakemberek és más szakértők, egyet értenek vele.

■ A KONFERENCIA ALAPVETŐEN DÖNTÉSHOZÓ FÓRUM

A konferencia döntése jogszerű, ha egyhangú a megállapodás, akár úgy találják, hogy a gyerekeknek szüksége van a gyermekvédelem ellátására, akár nem, és az sem befolyásolja, hogy miként határozzák meg a megoldás módját. A Child, Youth and Family képviselőjének el kell fogadnia, alkalmaznia kell a tervet, hacsak nem kivitelezhetetlen, nem biztonságos vagy nem törvényellenes. A konferencia nagy jelentőségű, mert az új-zélandi törvényhozás ezt nevezi meg a legfontosabb döntéshozó eljárásnak, amelyet minden esetben alkalmazni kell, s miután a döntésnek jogi következménye van, minden résztvevőnek egyet kell vele érteni.

■ AMIKOR NEM SZÜLETIK MEGÁLLAPODÁS

Lényeges, hogy a megállapodás elemeire a koordinátor vagy a gyermekvédelmi szakember is tehet javaslatot. Előfordul, hogy a gyermekvédelmi munkatárs bevezetőjében elmondja véleményét arról, hogyan biztosítható a gyermek/fiatal biztonsága. A szakértők azonban egyetértenek abban, hogy ezek a javaslatok közel sem ideálisak, mert a szakértők lehetőségei és a család elvárásai nem mindig egyeznek meg (M. Connolly, személyes közlés, 2006.11.06.). Nem minden konferencián születik megállapodás, előfordul, hogy a családtagok egymással, vagy a család és a szakemberek nem tudnak megegyezni. Ebben az esetben újra összehívják a konferenciát, vagy bíróságra küldik az esetet.

■ A CSALÁDI CSOPORT KONFERENCIA SZEREPÉNEK MEGÍTÉLÉSE KÖRÜLI VITA NAPJAINKBAN ÚJ-ZÉLANDON

Az új-zélandi konferencia-modell markáns jellemzőjének számosan az erős jogi beavatkozást tartják, és úgy vélik, hogy csak azokban az esetekben kellene alkalmazni, amelyekben ko-

moly problémák vannak, mert a konferencián született terv ugyanolyan súlyú döntés, mint a bírósági határozat (Connolly, 2006). Durva beavatkozásnak tartják azért is, mert a család kiterjedt kapcsolatrendszerét bevonja a döntéshozatalba, s ezek az emberek ezáltal szinte betolakodnak a család életébe, továbbá úgy látják, hogy olyan embereket vonnak be a gyermekjóléti döntések meghozatalába, akik nem eléggé felkészültek.

Jelenleg a gyermekvédelmi rendszer belül a konferenciák szerepének és előnyeinek megítélése körül folyik a vita (M. Connolly, személyes közlés, 2006.11.06.). Probléma, hogy a törvény által biztosított magas státusa miatt a konferenciákat gyakran a gyermekvédelmi munka késői szakaszában hívják össze. A családi problémák rejtve maradnak a konferencia létrejöttéig, és sokan úgy vélik, hogy a tágan értelmezett család erőforrásait sokkal előbb kellene hasznosítani.

■ A CSALÁDI CSOPORT KONFERENCIA ALKALMAZÁSÁNAK MÉRÉSE AUSZTRÁLIÁBAN

A tanulmány célja, hogy feltérképezze, hogyan alkalmazzák a Családi Csoport Konferenciát az ausztrál gyermekvédelmi rendszer különféle területein... A mérésnek sokféle dimenziója lehetséges. Mérhető egyszerűen az, hogy milyen gyakran használják, vagy éppen, hogy milyen gyakran nem alkalmazzák, de fontos az is, hogy milyen változatával van dolgunk, teljesen megegyezik-e az eredeti modellel vagy sem, és a gyermekvédelemben ugyanaz-e a szerepe.

■ MILYEN GYAKRAN HASZNÁLJÁK A KONFERENCIÁT?

Határozott különbség van a szervezetek között abban, hogy milyen mértékben teszik magukévá az új megközelítéseket. Számos tényező befolyásolja, hogy mely újdonságok válnak ismertté, melyeket fogadnak el, és melyeket alkalmazzák is. Legfontosabb megérteni az új módszer bevezetések az újítás teoretikus hátterét (Rogers, 1995). A kutatás arra koncentrált, hogy azonosítsa azokat a tényezőket, amelyek segítik vagy gátolják az újdonságok elfogadását, továbbá, hogy a honosítás folyamatára melyek vannak hatással. A szakirodalom egyre nagyobb biztonsággal azonosítja az előjeleket, amelyek alapján prognosztizálható, hogy milyen mértékben valósulnak meg az új kezdeményezések: milyen a vezetők befolyása, adottak-e az innováció feltételei, melyiket valósítják meg és értékelik, vajon a szervezeti változások elősegítik-e a változást, kedvez-e a politikai és társadalmi környezet, és ki érdekelt a változások bevezetésében (Braithwaite, 1994; Lundblad, 2003; Rogers, 1995; Valente, 1996).

A legújabb szakirodalom áttekintése azt mutatja, hogy ezek a megközelítések alkalmasak arra, hogy megértsük, mely újításokat vezetnek be a gyermekjóléti szolgáltatók (Salveron, Arney, & Scott, 2006). Úgy látszik, ugyanazok a tényezők hatnak, s vagy támogatják vagy gátolják az újdonságok bevezetését a gyermekvédelem gyakorlatába. Az Egyesült Királyságban, 2003-ban készült tanulmány szerint, amely a települési önkormányzatok szintjén vizsgálta a konferenciákat, a gyenge vezetés, a decentralizált gyermekjóléti ellátás, a korlátozott erőforrások és a kísérletezéssel szembeni ellenállás mind hozzájárulnak ahhoz,

hogy a konferencia a gyermekvédelem peremén maradjon (Brown, 2003).

■ HITELESSÉG VAGY ALKALMAZHATÓSÁG: AZ ÚJ MODELLEK EREDETIK?

Amíg a különböző elméletek középpontjában az újdonságok alkalmazása gyakoriságának megértése áll, a vitákban különös fontosságú egy másik kérdés, hogy vajon a helyi szinteken szervezett konferenciák hitelesek-e. A kutatások azt mutatják, hogy minél rugalmasabb egy új módszer, annál többen fogadják szívesen, viszont számos gyakorlati szakember szerint a konferenciák esetében ragaszkodni kell az eredeti koncepcióhoz. Folyamatos vita folyik a konferencia-modell egyes elemeiről, jellemzőiről. Néhány kutató szerint (pl. Walton, McKenzie, and Connolly (2005) a Családi Csoport Konferencia „jelke” a család saját ideje. Annak azonosítására, hogy a konferencia mely jellegzetessége a meghatározó, egyelőre kevés kutatási eredmény áll rendelkezésre, főként a szakértők véleményére alapozhatunk. Mindazonáltal a modell filozófiai céljához és az eljárás kulcsfontosságú elemeihez való ragaszkodás a konferenciák értékelésének egy másik fontos kritériumát mutatják, nevezetesen, hogy mi jellemzi a megtartott konferenciákat, és melyek a megfelelők (Salveron et al., 2006).

■ MILYEN SZEREPET JÁTSZIK A KONFERENCIA A GYERMEKVÉDELEMBEN?

Amíg a különböző innovációs elméletek középpontjában azok a tényezők állnak, amelyek meghatározzák, hogy milyen új módszerek alkalmazása terjed el, bennünket annak is kell érdekelnie, hogy menet közben hogyan változik a szerepe, és milyen eredményei vannak a fejlesztésnek. Ez egy hasznos nézőpont, amelyen keresztül megérthetjük, hogy a fejlesztések milyen szerepet játszanak egy kiterjedt szervezeti struktúrában, amelyben bevezetésre kerültek (Ayres & Braithwaite, 1992; Braithwaite, 2002; Allen Consulting Group, 2003). Ez arra irányítja a figyelmünket, hogy megvizsgáljuk, hogyan születnek a döntések (Neff, 2004): a család maga dönt (önszabályozás), a családdal együttműködésben születik a döntés (támogatott önszabályozás), vagy más hozza a döntést, amelyet a család tudomásul vesz (kényszerítő szabályozás)?

Általánosan elfogadott, hogy a szolgáltatók döntenek el, hogyan avatkoznak be az egyes esetekbe, ami attól függ, hogy a párbeszédén keresztül mennyire látják sikeresnek a probléma megoldását (Braithwaite, 2002). Az az álláspont, hogy az együttműködésen alapuló megközelítésnek elsőbbsége van a hagyományos megközelítésekkel szemben, amelyek esetében meghatározott, hogy az eset típusától vagy súlyosságától függően mi a teendő. Néha szükséges a beavatkozás kényszerítő formáinak alkalmazása, de a szolgáltatók sokkal eredményesebbek lesznek, ha ezeket csak a tárgyalást, a párbeszédet követően alkalmazzák.

Azért, hogy megértsük a jelentőségét egy olyan beavatkozásnak, mint a konferencia, meg kell érteni a döntéshozatal szerepét a gyermekvédelmi rendszerben, és e döntések kapcsolatát a család életébe történő esetleges más beavatkozásokkal. Fontos kérdések: Mikor tartunk meg a konferenciát? Milyen döntéseket

hozhatunk? Mi lesz a hatásuk a meghozott döntéseknek? Ezek a kérdések a további dimenzióit jelzik az Ausztrália államaiban alkalmazott konferenciák mérési lehetőségeinek: mely konferenciák tesznek eleget ugyanannak a szabályozó szerepnek, mint Új-Zélandon.

■ A TANULMÁNY ÉRVÉNYESSEGE ÉS KORLÁTAI

Az Új-Zélandon és Ausztrália államaiban használt konferenciák leírásait, a jogi szabályozást, a szakpolitikai dokumentumokat és a gyakorló szakemberekkel készített interjúkat publikálták, ezek hozzáférhetőek. Számos hasznos cikk dokumentálja a megvalósult ausztráliai konferenciákat (Ban, 1996; Ban, 2000; Cashmore & Kiely, 2000; Trotter, Sheehan, Liddell, Strong, & Laragy, 1999; Linqage International, 2003), és részletes összefoglalók is rendelkezésre állnak a különböző konferencia szisztémákra vonatkozóan, s folyamatban van (Meyer) a kiemelt figyelemmel kísért gyermekek elleni szexuális erőszak esetek feldolgozása. A gyakorló szakemberekkel készült interjúk elkészítésére és a megvalósult konferenciákra vonatkozó információk összegyűjtésére, a naprakész ismeretek miatt volt szükség. Az államok gyermekvédelmi koordinátorai vagy menedzserei és a konferenciák elterjesztésében fontos partnerek, a civil szervezetek képviselői számoltak be tapasztalataikról. Összesen 18 menedzser, és gyakorlati szakember mondta el véleményét a konferencia programmal és megvalósításával kapcsolatban 2006 januárja és szeptembere között. Fontos megjegyezni, hogy a tanulmány az állami gyermekvédelmi rendszeren belül alkalmazott Családi Csoport Konferenciákat (CSCSK), vagy azokat a más néven futó konferencia programokat vizsgálja, amelyeknek filozófiája és módszere megegyezik a CSCSK-val. A konferenciát más programoktól a következő jellemzők különböztetik meg határozottan: alapvető a 3 szakasz betartása, követelmény a tág család vagy a széles kapcsolatrendszer részvétele, és hogy az elv és a gyakorlat középpontjában a döntésre felhatalmazott család álljon.

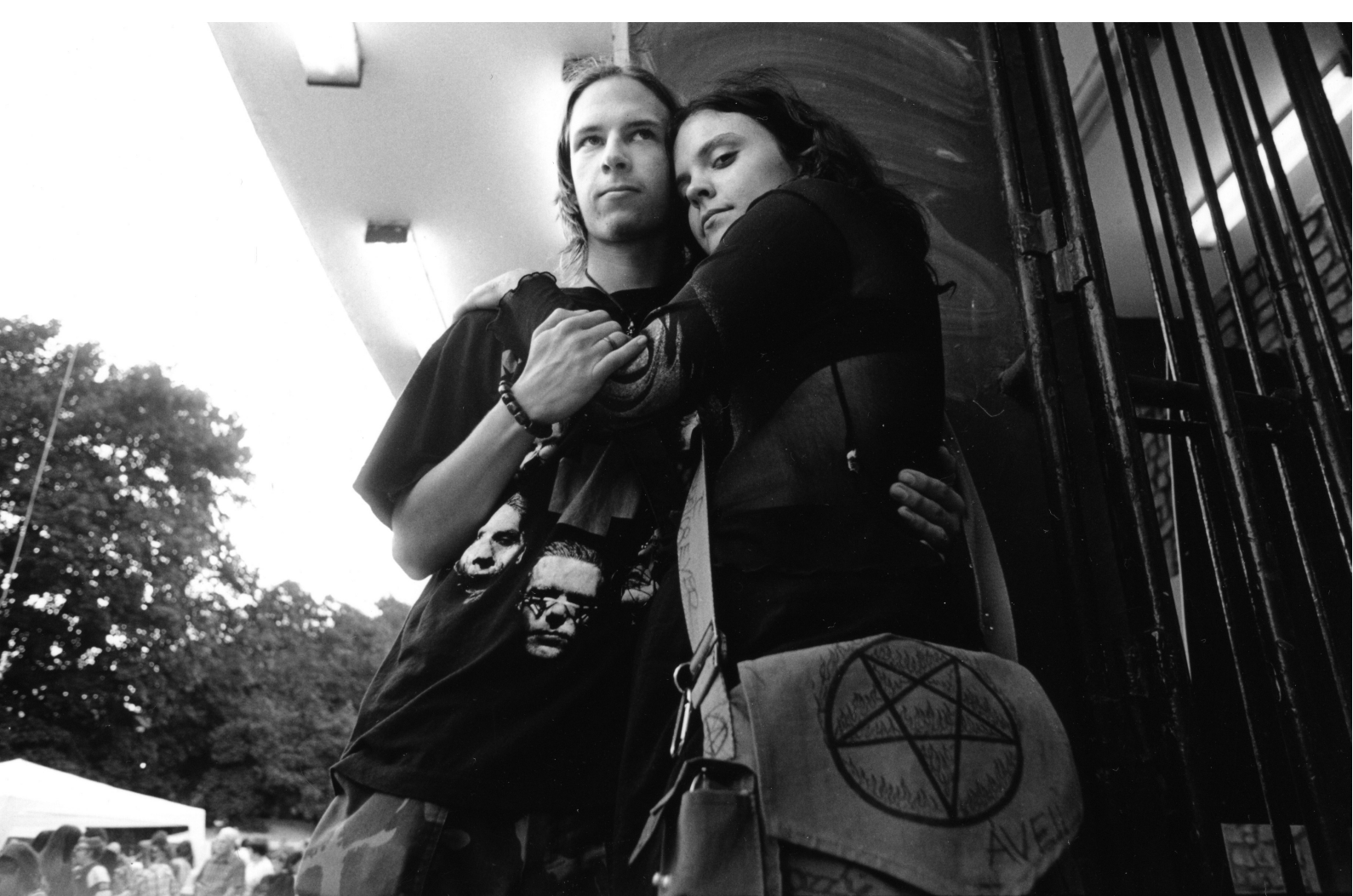
■ AZ ELEMZÉS FŐ SZEMPONTJAI

Az Ausztrália-szerte megvalósított konferenciák közötti hasonlóságot és eltérést illusztrálni lehet azzal, hogy mely államokban szerveztek konferenciákat az új-zélandi modell szerint, amelynek a fő dimenziói a következők: a konferencia törvénybe foglalt-e, a konferencia gyakorlati alkalmazása, mikor és miért szerveznek konferenciát, a konferencia szerepe a döntéshozatalon belül.

■ A KONFERENCIA MEGVALÓSÍTÁSA

Egy kivételével, ahol törvény szabályozza a konferencia-modellt, Ausztrália minden állama próbálkozott a CSCSK néhány formájával. A gyermekvédelem szabályozása a tagállamok hatáskörébe tartozik, ezért különböző szinteken és módon jönnek létre a konferenciák. Néhány tagállamban az illetékesek korán próbálkoztak konferenciák szervezésével, de egy ideje nem használják, más tagállamok mostanában kezdtek konferenciákat szervezni, míg mások éppen csak hozzáálltak a program megvalósításához.

Két államban viszonylag korán, 1990-ben, az új-zélandi be-

vezetést követően indították a konferencia programot, s úgy tűnik, ezekben a tagállamokban meghonosodott a CSCSK. Ausztrália egészségét figyelembe véve nem a korai bevezetésnek tulajdonítható a konferencia iránti érdeklődés hanyatlása. Sokkal inkább arról van szó, hogy nem volt egy olyan pont, amikor meghatároztak volna egy nemzeti irányvonalat a konferenciaszervezésre és a konferencia szerepének visszaállítása érdekében.

■ A KONFERENCIÁK SOKFÉLESÉGE

Az új-zélandi gyakorlat a konferenciákat súlyos gyermekvédelmi problémák esetén alapvető döntéshozatali eljárássá tette. Ez azt eredményezte, hogy nagyon sok konferenciát tartottak minden évben. Becslések szerint több mint 50.000 konferenciát szerveztek Új-Zélandon 1989 óta (Connolly, 2006). Ausztrália néhány államában az esetek nagy százalékában rutinszerűen alkalmazzák a konferenciát, vagy legalábbis az esetek nagy százalékában megpróbálják előírni alkalmazását. Pl. Dél-Ausztráliában minden családnak először felajánlják a konferencia szervezését, így 2005-2006-ban kb. 420 sikeres konferenciát szerveztek. A queensland-i törvény új kiegészítése megköveteli, hogy a konferenciákat minden ügyben a végső döntés előtt össze kell hívni. A jogi szabályozásból következik, hogy Queenslandben a konferenciát nagyon sok esetben alkalmazzák, de a statisztikai adatok egyelőre nem érhetőek el. Az ország más államaiban és területein a konferenciák szervezése különféle alapokon történik: van, ahol csak meghatározott körülmények esetén alkalmazzák, van, ahol az esetgazda döntésén múlik, és van, ahol a pénzhiány az oka, hogy ritkán használják ezt a módszert. Három tagállam gyermekvédelmi rendszere nem dolgozik a konferencia-moddellel.

A jogi szabályozás szintje és a konferenciák alkalmazásának módja között összefüggés van.

■ A DÖNTÉSHOZATALI ELJÁRÁS ELTÉRŐ GYAKORLATA

A kutatás keretében megkérdezték elsősorban többsége úgy nyilatkozott, hogy tagállamukban a 3 szakaszból álló konferencia-modell szerint szervezik a konferenciákat. Ez magában foglalja a családok számára biztosított saját időt, amely alatt meghozzák önálló döntéseiket, ezt a szakaszt azonban két tagállam képviselőit kivéve a válaszolók kritikus pontnak tartják. Victoria államban a konferenciák bevezetésének időszakában azt tapasztalták, hogy a család saját idejét nem minden esetben ajánlották fel (Trotter et al., 1999). Nincs tudomásuk arról, hogy ez még előfordul-e valahol, az általános gyakorlat szerint ma biztosított a család számára a megoldás kidolgozására szánt idő.

Queenslandben utasították a koordinátorokat (Queensland Department of Child Safety, 2006), hogy ajánlják a családoknak a saját időt, vagy ha úgy gondolják, hogy nem ez szolgálja legjobban a gyerek érdekeit, használjanak alternatív döntéshozatali módot. Ez a modellnek egy olyan sajátos adaptációja, amely nagyon hasonlít ahhoz, amikor a konferenciát a fiatalok igazságszolgáltatásában alkalmazták Ausztráliában. (Wagga Wagga-modell néven vált ismertté, és az igazságszolgáltatásban ma is széles körben használják.)³ (McCold, 2003) A két változat előfordulásának arányáról nincsenek adatok, mert a konferenciát nem régen vezették be Queenslandben.

³ Megegyezik a nálunk használt Szemtől-szembe modellel (A szerk.)

A konferenciák előkészítése speciális készségeket, felkészültséget igényel, s különösen fontos ez a család által hozott döntések támogatása szempontjából (Moore & McDonald, 2000).

■ A KOORDINÁTOR STÁTUSA

A koordinátor státusával kapcsolatban megoszlanak a vélemények (Connolly, 1994). Számos elméleti és gyakorló szakember azon az állásponton van, hogy a koordinátornak a gyermekvédelemtől függetlennek kell lennie, vagy legalábbis függetlennek kell tekintenie magát, bár azt kevesebben tudják, hogy érhető ez el.

Új-Zélandon a koordinátorok speciális helyzetű alkalmazottai a gyermekvédelmi szolgáltatóknak. Ausztrália két államában a koordinátorok teljesen függetlenek, bár eltérő módon. Dél-Ausztráliában többségük a bíróság alkalmazottja, kisebb hányadukat gyermekvédelmi szolgáltatók foglalkoztatják, míg Tasmaniában a Minisztérium konferenciáról konferenciára alkalmanként bízza meg a független koordinátort. További két államban a koordinátorok a gyermekvédelmi szolgáltatók munkatársai, de kizárólag a konferenciák szervezése, támogatása a feladatuk. Queenslandben néhány szolgáltató speciális munkakört létesített a konferenciák szervezésére, ahol ilyen nincs, ott olyan, tapasztalt gyermekvédelmi szakemberek szervezik, akiknek közvetlen kapcsolata nincs az esettel, vagy civil szervezetek koordinátorai készítik elő a konferenciát.

■ MIKOR ÉS MIÉRT TARTANAK KONFERENCIÁT?

A konferencia mint beavatkozási forma egyik legfontosabb jellemzője, hogy a rendszer melyik szintjén alkalmazzák. Ez nagyon lényeges, hiszen a konferencia helye a gyermekvédelmi rendszerben meghatározza, hogy mely családok vesznek részt a konferencián, meghatározza azokat a témákat, amelyekkel foglalkoznak, és a családok által hozott döntések jellege is ettől függ.

Új-Zélandon a konferenciát minden olyan esetben össze kell hívni, amikor várható, hogy a gyermek érdekében a gyermekvédelemnek be kell avatkoznia, így csak azokban a súlyos esetekben fordul elő, amikor biztos, hogy bíróság elé kerülne az eset. Ha a konferencián sikerül a probléma megoldására a megfelelő tervet kidolgozni, s a legtöbb esetben sikerül, akkor az eset nem kerül a bíróság elé. Ha nem születik megállapodás, vagy nem tudják eldönteni, hogy mit kellene tenni, akkor az esetet továbbítják a bíróságnak.

Ausztrália legtöbb államában, ahol a konferencia törvényi háttérrel rendelkezik, a bírósági eljárás helyett, vagy a bíróság határozata alapján hívják össze a konferenciát. A legtöbb konferenciát a bíróság előzetes döntéséig nem hívják össze. Ez az új-zélandi modelltől való eltérés fontos pontja, mert Új-Zélandon a konferenciát azért hívják össze, hogy megelőzzék a bíróság beavatkozását.

Mind Queenslandben, mind Dél-Ausztráliában, mielőtt törvénybe iktatták volna, ösztönözték a konferenciák lefolytatását. Dél-Ausztráliában az elterelés volt a cél, vagyis, hogy a konferenciák révén a családok ne kerüljenek bíróság elé. A jogszabályok szerint a konferenciát minden olyan esetben össze kell

hívni, amikor a megállapodásnak biztosítania kell a gyermek védelmét. Ennek ellenére a gyakorlatban a legtöbb konferencia nem oldja meg az elterelést, s annak ellenére bíróságra viszik az esetet, hogy sikerül megállapodást elérni a konferencián. Néhány esetben a jogszabályok megerősítik a megállapodást, más esetekben viszont megpróbálják a konferencián született megállapodást figyelmen kívül hagyni. Ez a gyakorlat a konferencia céljával ellentétes, hiszen az eredeti új-zélandi modell felhatalmazza és bevonja a családokat a döntéshozatalba.

Ezektől az államoktól eltérően az Australian Central Territory (ACT) modellje határozottan az elterelésre helyezi a hangsúlyt, és általános szabályként a bíróság nem foglalkozik azokkal a családokkal, amelyek a konferencián megállapodásra jutottak.

Victoriában, talán a törvényi szabályozás hiánya miatt, a konferenciák alkalmazása nagyon széles körű, és nincs kapcsolata bírósági előírásokkal. Úgy tekintenek erre az eljárásra, mint amelyik a gyermekvédelem különböző szintjein alkalmazható annak érdekében, hogy a családok részt vegyenek a döntések meghozatalában. Néhány esetben a hangsúly a korai beavatkozáson van, hogy megelőzzék egy későbbi per lehetőségét, míg más esetekben a konferenciát a családdal közös, hosszadalmas együttműködést követően hívják össze azért, hogy segítsenek döntést hozni a gyermek folyamatos gondozásáról.

■ KONFERENCIA ÉS DÖNTÉSHOZATAL

Az a kiindulási helyzet, a maga összes körülményével, amelyben felajánlják a konferenciát, hatással van a konferencia kimenetelére. Az pedig, hogy mikor javasolják konferencia összehívását, azon múlik, hogy a különböző programok hová helyezik a hangsúlyt, milyen elvárásokat támasztanak az elérendő megállapodással szemben. Az új-zélandi modell megkívánja, hogy a családtagok, a gyermekvédelem képviselője és a koordinátor egybehangozva egyetértsen a megállapodással. Az állam köteles a tervet tudomásul venni, hacsak nem kivitelezhetetlen vagy törvénybe ütköző. Egyetlen ausztrál tagállamban, az ACT-ben ugyanilyen a státusa a konferenciának. Az ACT törvényhozása előírja, hogy a tervet mind a gyermekvédelmi munkatársnak, mind a gyermek gyámjának, s ha már nem iskoláskorú, a gyermeknek is el kell fogadnia. (A fiatalabb gyerekek véleményét a koordinátornak kell figyelembe venni.) Amikor a konferencia megállapodással végződik, a hivatalnak ennek megfelelően kell eljárnia, de ez nem gátolja meg a hivatalt abban, hogy mást is előírjon, ha ez szükséges.

Ausztráliában általában bíznak abban, hogy a megfelelő szervek, szervezetek utóbb jóváhagyják a konferencián született megállapodásokat, ami különösen igaz azokban a tagállamokban, ahol törvény szabályozza a konferenciákat. Queenslandben és Tasmaniában rendszerint tájékoztatják a bíróságot a konferencián született megállapodásról, ez attól függ, hogy a gyermekvédelmi szolgáltató jóváhagyja-e a tervet vagy sem. Queenslandben a szolgáltatónak jogában áll a gondozási terven módosítani, ha úgy vélik, hogy nem kielégítő. Ezzel szemben Tasmaniában, ha a gyermekvédelmi szolgáltató nem hagyja jóvá a tervet, akkor észrevételeikkel együtt továbbítják a bíróságnak. Hasonló a helyzet Dél-Ausztráliában,

ahol az állami családugyi szervezet, a Families SA eldöntheti, hogy a konferencián született tervet valósítja meg, vagy bíróságra küldi az esetet.

Új-Zélandtól eltérően Dél-Ausztráliában és Tasmaniában nem követelmény, hogy a gyermekvédelmi munkatárs elfogadja a konferencián született megállapodást. Feltételezhető, hogy ez az egyik oka annak, hogy a konferencia döntései más súllyal esnek latba, mint Új-Zélandon, és hogy ezekben az államokban az állami szolgáltatóknak kevesebb lehetőségük van a konferencia alatt a megállapodásról tárgyalni. Ehelyett a szolgáltató a tervet később megkifogásolhatja, s vagy azt kéri, hogy a bíróság határozzon, vagy alternatív megoldást terjeszt a bíróság elé.

■ A KONFERENCIÁK SZEREPE AZ AUSZTRÁL ÉS AZ ÚJ-ZÉLANDI GYERMEKVÉDELMI RENDSZERBEN

A két ország törvénykezésének összehasonlításában legszembetűnőbb, hogy a konferenciák szerepe az ausztrál gyermekvédelemben lényegesen eltér az új-zélanditól. Indokolt a kérdés, vajon Ausztrália államai az új-zélandi modellt alkalmazzák-e egyáltalán? Ez a kérdés feltehető annak ellenére, hogy a konferenciát széles körben használják az ország különböző területein, mert a konferencia szabályozása minden ausztrál jogrendszerben legalább egy vagy két jelentős ponton különbözik az új-zélandi modelltől. Az első azzal az ismervvel van összefüggésben, amely meghatározza, hogy mikor alkalmazzák a konferenciát. A legtöbb – de nem minden – esetben az ausztrál jogrendszerben nem ajánlják fel rutinszerűen családoknak a konferencia lehetőségét a bírósági eljárás előtt. Valójában a szakemberek döntése alapján kínálják fel a konferenciát bizonyos családoknak, ha úgy vélik, hogy az eljárás eredményes lesz. Úgy látszik, hogy hangsúlyosabb a terápiás előny, mint a konferencia funkciója, a döntéshozatali eljárás. Dél-Ausztrália és esetleg Queensland kivétel ez alól, ahol a konferenciát minden esetben fel kell ajánlani, ahol dönteni kell.

A másik jelentős pont, ahol az ausztrál modell eltér az új-zélanditól, a konferencia mint döntéshozó fórum jelentősége. Az ausztrál jogi rendszerek⁴ többségében a konferenciákon kidolgozott terv sokkal alacsonyabb státusú, mint Új-Zélandon. A konferencia döntései számos jogrendben hivatalos jóváhagyást igényelnek, és néha előfordul, hogy jogosulatlanul kéri a bíróságok hozzájárulását. Ausztrália legtöbb konferenciaprogramjában megpróbálják maximalizálni a konferencián kidolgozott tervek jóváhagyásának esélyét azáltal, hogy a résztvevőket tájékoztatják arról, hogy mi elfogadható. Még a modell ilyen kis csorbításával is fontos döntéshozó fórumnak tekinthető a CSCSK.

Lényeges, hogy melyik az a szint, amelyen a kormányok lehetőséget biztosítanak a családoknak és közvetlen környezetüknek, hogy párbeszéd és együttműködés révén oldják meg problémáikat a kényszerítő intézkedéseket megelőzően. A konferen-

ciáknak nagyon korlátozott a szerepe, ha nem ajánlják fel minden családnak, és ha a szolgáltatóknak nem kötelező azt a tervet megvalósítani, amely a konferencián született. Ausztráliában különféleképpen szabályozzák a konferenciák megvalósítását, és ezek az új-zélandi modellel szemben kissé korlátozzák a családok jogait.

Annak ellenére, hogy Ausztrália államai nem ugyanolyan mértékű jogokkal ruházzák fel a családokat a döntéshozatallal kapcsolatban, mint Új-Zélandon, a konferencia programok nagy jelentőségűek. A konferencia egy fontos lehetőség a család számára, hogy reagáljon a kialakult helyzetre, felhatalmazza a családot, hogy a saját tervét kidolgozza, és sok más előnye is van. Néhány tagállamban nagyon részletes a konferenciaprogramok szabályozása, s ez komoly segítséget jelent a konferenciák szervezése során. Megfigyelhető, hogy jelenleg Ausztráliában azoknak a programoknak a színvonala egyenletesebb, amelyeket a hivatalos gyermekvédelem keretein kívül civil szervezetek hajtanak végre.

■ A KONFERENCIA-MODELL JÖVŐJE AUSZTRÁLIÁBAN

A jövőbeni fejlesztések szempontjából fontos kihívás Ausztráliában, hogy egyértelműen megfogalmazzák, hogyan kellene a konferenciáknak hozzájárulni a gyermekvédelem fejlesztéséhez.

Az olyan újítások, mint a „Családi szerződés” nevű modell Nyugat-Ausztráliában, egy fontos kérdést vetnek fel a konferenciák alkalmazásával kapcsolatban. A „Családi szerződés”-modell egyik hozadékeként azt tapasztalták, hogy az ügyek minden fázisában hasonló módon kezdtek foglalkozni a kliensekkel a gyermekvédelemben, és ez alapvetően megváltoztatta a családokkal végzett munkát. Ez ellentétes néhány koordinátor tapasztalatával, akik arról számoltak be, hogy a családok gyakran csak egy késői szakban találkoznak a konferencia lehetőségével, pedig az együttműködés sokkal eredményesebb lenne az eljárás korábbi időszakában.

A tapasztalatok szerint a konferencia-modell alkalmazása önmagában nem jelenti azt, hogy ez a módszer a gyermekvédelmi rendszerben széles körűen elfogadottá is válik. Ez azt jelzi, hogy a jövőben nagyobb figyelmet kell fordítani más együttműködési formákra is, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy az állami szolgáltatókat elvezesse a konferenciáig.

A konferencia-modell egyértelmű előnye, hogy nagy a presztízse, s a formalizált eljárás kötelezi, és egyúttal felhatalmazza a családot, hogy döntést hozzon, amikor szükséges. A kevésbé szabályozott megközelítések nem ennyire sikeresek, vagy azért, mert nem elég megfontolt döntések születnek, vagy, mert egyszerűen alkalmatlanok. Ezek fórumot biztosítanak arra, hogy tájékoztassák a családokat arról, hogy a problémát nagyon súlyosnak tartják, s nem utolsó sorban arra használják, hogy az állami szolgáltató közölje, hogy az esetet a bíróságra viszi, ugyanakkor engedélyezik a családnak, hogy megtámadják a döntést, és saját maguk találják meg a megoldást. Annak ellenére, hogy ez a megoldás hasonlóan az együttműködés filozófiáján alapul, a konferenciákon folyó munka sokkal hatékonyabbnak bizonyul mind a családok, mind az esetgazdák számára.

⁴ Ausztrália 6 tagállamból és két autonóm területből áll, mindegyik önálló jogrendszerrel rendelkezik, de egyes területeket államszövetségi szinten szabályoznak. (A ford.)

Végül szólni kell a koordinátorok képzésének és a szakértők továbbképzésének finanszírozásáról, amely kevés figyelmet kap. Néhány államban komoly programok működnek, pl. New South Walesben a koordinátorok képzése akkreditált, de nemzeti szinten is vannak fórumok, lehetőségek a gyakorló szakemberek továbbképzésére és az új koordinátorok képzésére. A konferenciában rejlő lehetőségek kiaknázása érdekében azonban nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a koordinátorok megfelelő kiválasztására és képzésére. Az új koordinátorok képzésén túl szükség van egy szélesebb fórumra, ahol a konferenciák megvalósulásának tapasztalatait és a konferencia technikák fejlesztését vitathatnák meg a koordinátorok.

■ FELHASZNÁLT IRODALOM

- Adams, P., & Chandler, S. (2004). *Responsive regulation in child welfare: Systemic challenges to mainstreaming the family group conference*. *Journal of Sociology and Social Welfare*, 31(1), 93-116.
- Allen Consulting Group. (2003). *Protecting children: The child protection outcomes project*. Melbourne: Author.
- Ayres, I., & Braithwaite, J. (1992). *Responsive regulation: Transcending the deregulation debate*. Oxford: Oxford University Press.
- Ban, P. (1996). *Implementing and evaluating family group conferences with children and families in Victoria, Australia*. In J. Hudson, A. Morris, G. Maxwell, & B. Gallaway (Eds.), *Family group conferences: Perspectives on policy and practice*. Annandale: Federation Press.
- Ban, P. (2000). *Family group conferences in four Australian states*. In G. Burford, & J. Hudson (Eds.), *Family group conferencing: New directions in community-centred child and family practice*. New York: Aldine de Gruyter.
- Braithwaite, J. (1994). *A sociology of modelling and the politics of empowerment*. *British Journal of Sociology*, 45(3), 445-479.
- Braithwaite, J. (2002). *Restorative justice and responsive regulation*. New York: Oxford University Press.
- Brown, L. (2003). *Mainstream or margin? The current use of family group conferences in child welfare practice in the UK*. *Child and Family Social Work*, 8, 331-340.
- Burford, G., & Adams, P. (2004). *Restorative justice, responsive regulation and social work*. *Journal of Sociology and Social Welfare*, 31(1), 7-26.
- Campbell, L. (1997). *Family involvement in decision making in child protection and care: Four types of case conference*. *Child and Family Social Work*, 2, 1-11.
- Cashmore, J., & Kiely, P. (2000). *Implementing and evaluating family group conferences: The New South Wales experience*. In G. Burford, & J. Hudson (Eds.), *Family group conferencing: New directions in community-centred child and family practice* (pp. 242-252). New York: Aldine de Gruyter.
- Connolly, M. (1994). *An act of empowerment: The Children, Young Persons and Their Families Act (1989)*. *British Journal of Social Work*, 24(1), 87-100.
- Connolly, M. (2006). *Fifteen years of family group conferencing: Coordinators talk about their experiences in Aotearoa New Zealand*. *British Journal of Social Work*, 36(4), 523-540.
- Doolan, M., & Phillips, P. (2000). *Conferencing in New Zealand*. In G. Burford & J. Hudson (Eds.), *Family group conferencing: New directions in community-centred child & family practice* (pp. 193-197). New York: Adeline De Gruyter.
- Fraser, S., & Norton, J. (1996). *Family group conferencing in New Zealand child protection work*. In J. Hudson, A. Morris, G. Maxwell, & B. Gallaway (Eds.), *Family group conferences: Perspectives on policy and practice*. Annandale: Federation Press.
- Harris, N. (2007). *Mapping the adoption of family group conferencing in Australian states and territories*. Adelaide: Australian Centre for Child Protection. Retrieved 12 December 2007, from <http://www.unisa.edu.au/childprotection/documents/FGCHarrisN.pdf>
- Kiely, P. (2001). *A longitudinal evaluation of family group conferencing*. Unpublished Masters of Clinical Psychology, Macquarie University, Sydney.
- Linqage International. (2003). *A.T.S.I. Family Decision Making Program evaluation: „Approaching families together 2002”*. Melbourne: Victorian Department of Human Services.
- Lundbad, J. P. (2003). *A review and critique of Roger's diffusion of innovation theory as it applies to organizations*. *Organizational Development Journal*, 21(4), 50-64.
- Marsh, P., & Crow, G. (1998). *Family group conferencing in child welfare*. Oxford: Blackwell Science.
- McCold, P. (2003). *A survey of assessment research on mediation and conferencing*. In L. Walgrave (Ed.), *Repositioning restorative justice* (pp. 67-120). Cullompton: Willan Publishing.
- Merkel-Holguin, L., Nixon, P., & Burford, G. (2003). *Learning with families: A synopsis of FGDM research and evaluation in child welfare*. *Protecting Children*, 18(1&2), 2-11.
- Meyer, M. (in preparation) *Family decision making and child sexual abuse: An exploration of the distinct organisational and practice issues*. Unpublished PhD dissertation, University of Melbourne.
- Moore, D. B., & McDonald, J. M. (2000). *Transforming conflict in workplaces and other communities*. Melbourne: Transformative Justice Australia.
- Neff, R. (2004). *Achieving justice in child protection*. *Journal of Sociology and Social Welfare*, 31(1), 137-154.
- Pennell, J. (2004). *Family group conferencing in child welfare: Responsive and regulatory interfaces*. *Journal of Sociology and Social Welfare*, 31(1), 117-135.
- Pennell, J., & Burford, G. (2000). *Family group decision making: Protecting children and women*. *Child Welfare*, 79(2), 131-158.
- Queensland Department of Child Safety. (2006). *Child safety practice manual*. Brisbane: Author.
- Robertson, J. (1996). *Research on family group conferences in child welfare in New Zealand*. In J. Hudson, M. Allison, G. Maxwell, & B. Gallaway (Eds.), *Family group conferences*. Annandale: Federation Press.
- Rogers, E. M. (1995). *The diffusion of innovations* (4th ed.). New York: The Free Press.
- Salveron, M., Arney, F., & Scott, D. (2006). *Sowing the seeds of innovation: Ideas for child and family services*. *Family Matters*, 73, 38-45.
- Sundell, K., & Vinnerljung, B. (2004). *Outcomes of family group conferencing in Sweden: A 3-year follow-up*. *Child Abuse & Neglect*, 28, 267-287.
- Swain, P. (1993). *Safe in our hands: The evaluation report of the family group decision making project*. Melbourne: Mission of St James & St John.
- Trotter, C., Sheehan, R., Liddell, M., Strong, D., & Laragy, C. (1999). *Evaluation of the statewide implementation of family group conferencing*. Melbourne: Human Services, Victoria.
- Valente, T. W. (1996). *Social network thresholds in the diffusion of innovations*. *Social Networks*, 18, 69-89.
- Walton, E., McKenzie, M., & Connolly, M. (2005). *Private family time: The heart of family group conferencing*. *Protecting Children*, 19(4), 17-24.